

2.10.2024

OIKAISUVAATIMUS

POHJOIS-KARJALAN HYVINVOINTIALUE
TIKKAMÄENTIE 16
80210 JOENSUU
KIRJAAMO@SIUNSOTE.FI

POHJOIS-KARJALAN HYVINVOINTIALUEELLE

Asia

Oikaisuvaatimus Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen suorahankinnasta koskien Outokummun ja Lieksan kuntoutussairaaloiden kalusteiden hankintaa, julkaistu Hilmassa 18.9.2024

Oikaisuvaatimuksen tekijä

Berner Oy
0107011-5
Hitsaajankatu 24
00810 Helsinki
Henna-Riikka Maulavirta, OTM, Legal Counsel
+358 50 553 5435
henna-riikka.maulavirta@berner.fi
(jäljempänä myös "**Berner**")

Hankintayksikkö

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
3221317-4
Tikkamäentie 16
80210 JOENSUU
kirjaamo@siunsote.fi
(jäljempänä "**Hankintayksikkö**")

Liikesalaisuudet

Tämä oikaisuvaatimus, tai sen liitteet, eivät sisällä liikesalaisuuksia.

Hankintapäätöksen tiedoksianto

Hankintayksikkö on julkaissut kansallisen suorahankintailmoituksen HILMA-palvelussa 18.9.2024 ([liite 1](#)), mistä Berner on saanut sen tietoonsa.

Ilmoitus Kilpailu- ja kuluttajavirastolle

Berner toimittaa tämän oikaisuvaatimuksen tiedoksi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, joka valvoo hankintalain noudattamista.

Vaatimukset

Berner Oy vaatii, että Hankintayksikkö:

- 1) kumoaa Hankintayksikön 18.9.2024 tekemän suoraankintapäätöksen Outokummun ja Lieksan kuntoutussairaaloiden kalusteiden hankinnasta;
- 2) korjaa virheellisen menettelynsä; ja
- 3) kilpailuttaa oikaisuvaatimuksen kohteena olevan hankinnan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) ("**hankintalaki**") mukaisesti.

1. ASIAN TAUSTA

Hankintayksikkö on 18.9.2024 julkaistulla suoraankintailmoituksella ilmoittanut suoraankintana tehtävästä tavarahankinnasta, jonka yhteenlaskettu kokonaisarvo on 155.600 euroa (alv 0 %). Toimittajaksi on ilmoitettu Lojer Oy.

Hankinta on kuvattu seuraavasti:

"Hankinnan lyhyt kuvaus

Lyhyt kuvaus

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on pyytänyt tarjouksen Outokummun ja Lieksan kuntoutussairaaloiden käyttöön tulevista potilassängyistä, pöydistä ja oheistarvikkeista kertahankintana.

Hankinta kattaa Lieksan ja Outokummun kuntoutussairaalan kalusteita seuraavanlaisesti:

Outokummun kuntoutussairaala:

- sairaalasänky 21kpl
- Nesteenantoteline 10kpl
- Kohottautumisteline 1kpl,
- Pelastuspatja 21kpl
- Yöpöytä 21kpl

Lieksan kuntoutussairaala:

- sairaalasänky 23kpl
- Pelastuspatja 9kpl

Sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä, eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi. Äärimmäinen kiire on syntynyt yhteishankintayksikön irtisanottua sopimus ilman ilmoitusta hankintayksikölle, jolloin sopimukseton tila on syntynyt hankintayksiköstä riippumattomista syistä. Toiminnan aloitus kalustettavissa kohteissa tekee kilpailuttamisesta aikalullisesti mahdottoman."

Berner tarjoaa laajasti tuotteita ja palveluita sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeisiin. Berner olisi osallistunut kyseistä hankintaa koskevaan julkiseen tarjouskilpailuun, mikäli sellainen olisi järjestetty. Berner on näin ollen asianosainen kyseistä hankintaa koskien.

Tässä oikaisuvaatimuksessa esitetyin perustein Berner katsoo, että Hankintayksikön ilmoittamalle suoraan hankinnalle ei ole hankintalain edellyttämiä perusteita, ja Hankintayksikkö on näin ollen menetellyt virheellisesti.

2. SOVELLETTAVAT SÄÄNNÖKSET JA ASIAN ARVIOINTI

Hankintayksikkö on suoraan hankintailmoituksessa vedonnut suoraan hankinnan perusteena äärimmäiseen kiireeseen. Hankintalain 40 § 2 momentin alakohdan 4 mukaan hankintayksikkö voi valita suoraan hankinnan, jos sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä, eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi.

Hankintalain esitöissä korostetaan, että koska suoraan hankinta on poikkeus yleiseen ja avoimeen kilpailuttamisvelvollisuuteen, sen käyttöedellytyksiä on tulkittava suppeasti (HE 108/2016 s. 133). Suoraan hankintaan oikeuttava kiire voisi olla kyseessä esimerkiksi äkillisen luonnonilmiön tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korjaamisessa tai ennalta arvaamattoman toiminnoille kriittisen laitteen rikkoutumisessa. Hankintayksikön suoraan hankinnan yhteydessä ilmoittamat perusteet eivät ole verrattavissa edellä mainittuihin esimerkkeihin. Hankintayksikkö ei ole esittänyt sellaisia perusteita, että kyseessä voitaisiin katsoa olevan suoraan hankintaan oikeuttava äärimmäinen kiire.

Kiireen tulisi ensinnäkin johtua hankintayksikön ulkopuolisista syistä, joten hankintayksiköstä johtuva syy ei voi olla peruste suoraan hankinnan tekemiseen. Perusteen on lisäksi oltava äkillinen ja sellainen, jota hankintayksikkö ei ole kohtuudella voinut ennakoita. Säännöksen tarkoittamaksi kiireeksi ei siten voida katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Edellytyksenä suoraan hankinnan tekemiselle on lisäksi, että hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä.

Hankintayksikkö on suora hankintailmoituksessa vedonnut siihen, että yhteishankintayksikkö irtisanoi sopimuksen ilman ilmoitusta ja että tämä johti sopimuksettomaan tilaan, jolloin kilpailuttaminen olisi aikataulullisesti mahdotonta. Tätä perustetta ei kuitenkaan ole katsottava riittäväksi syyksi suora hankinnan toteuttamiselle.

Bernerillä ei ole tiedossaan Hankintayksikön tarkoittaman yhteishankintayksikön sopimuksen irtisanomista koskevia yksityiskohtia. Yleisesti ottaen sopimuksissa kuitenkin noudatetaan sopimuksessa sovittua irtisanomisaikaa. Jos irtisanomisaikaa ei ole sovittu, noudatetaan kohtuullista irtisanomisaikaa. Mikäli yhteishankintayksikön sopimuksen irtisanomisessa on noudatettu irtisanomisaikaa, ei tilanne ole ollut sillä tavalla äkillinen kuin Hankintayksikkö antaa ymmärtää. Lisäksi Hankintayksiköllä olisi ollut mahdollisuus hyödyntää irtisanomisaikaa hankinnan kilpailuttamiseen.

Sopimuksen päättäminen ilman irtisanomisaikaa on tyypillisesti mahdollista vain tilanteissa, joissa toinen sopimusosapuoli on rikkonut olennaisesti sopimuksen ehtoja. Mikäli yhteishankintayksikön sopimus olisi irtisanottu äkillisesti ilman irtisanomisaikaa sopimusrikkomuksen vuoksi, ei kyseessä voitaisi katsoa olevan hankintalain suora hankinnalta edellyttämä hankintayksiköstä riippumattoman syy.

Todettakoon lisäksi, että sopimukset laaditaan tyypillisesti siten, että sopimuskumppanin asema on turvattu sopimuksen päättymisen aiheuttamassa muutostilanteessa. Mikäli sopimukseen on sovellettu JYSE-ehtoja, toimittajalla on ehtojen kohdan 19 mukaan myös avustamisvelvollisuus toimittajan vaihtuessa. Hankintayksikön olisi huolellisesti toimiessaan tullut varmistaa tarpeellisten hankintojen toteutuminen asianmukaisin järjestelyin siihen saakka, kun kilpailutus olisi saatu toteutettua. On myös kyseenalaista, onko yhteishankintayksikön sopimuksen irtisanominen voinut tulla niin yllättäen, että Hankintayksikkö ei olisi voinut sitä kohtuudella ennakoida.

Hankintayksikkö on suora hankintailmoituksen mukaisesti pyytänyt tarjouksen vain yhdeltä toimittajalta. Tämä menettely ei vastaa hankintalain 2 §:n tavoitteita, joiden mukaan lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä, sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita. Hankintayksikkö ei ole näin menetellessään liioin käyttänyt hyväkseen olemassa olevia kilpailuolosuhteita. Berner katsoo, että Hankintayksiköllä olisi ollut mahdollisuus pyytää tarjouksia hankintaa koskien useammalta kuin yhdeltä toimittajalta sekä siinä tapauksessa, että yhteishankintayksikön sopimukseen on sovellettu irtisanomisaikaa kuin myös siinä tilanteessa, että sopimus olisi päättynyt äkillisesti.

Suorahankintailmoituksessa on vedottu siihen, että *"Toiminnan aloitus kalustettavissa kohteissa tekee kilpailuttamisesta aikataulullisesti mahdottoman."* Ei ole uskottavaa, että uusien kohteiden valmistuminen ja toiminnan aloituksen aikataulu ei olisi ollut Hankintayksikön tiedossa hyvissä ajoin. Hankintayksikön olisi tullut huolellisesti toimiessaan ennakoida uusien kohteiden toiminnan aloitusaikataulu ja hankintojen tekeminen hyvissä ajoin ennen toiminnan aloitusta. Unionin tuomioistuintuomiossa C-24/91, komissio vs. Espanja (EU:C:1992:134) suorahankintaa koskevaan säännökseen vetoamista ei katsottu oikeutetuksi, kun kysymyksessä oli yliopiston lisärakennuksen rakennusurakkaa koskeva hankinta, jonka toteuttamiselle tuli kiire yliopiston opiskelijamäärän kasvun ja lukuvuoden alkamisen johdosta. Berner katsoo, että toiminnan aloittaminen uusissa kohteissa on rinnastettavissa em. tapaukseen aikataulupaineen osalta, eikä tältäkkään osin voida katsoa olevan kysymys suorahankintaan oikeuttavasta äärimmäisestä kiireestä.

Bernerin käsityksen mukaan Hankintayksikkö on valmistellut kalustehankintoja uusiin valmistuviin kohteisiin jopa vuoden ajan. Hankintayksikön edustaja on keskustellut uuden Lieksan kuntoutusyksikön tarpeista Bernerin edustajan kanssa, ja kyseilyt apuvälineistä ja innovaatioista kyseistä kohdetta varten jo marraskuussa 2023 järjestetyillä apuvälinemessuilla. Hankintayksikön olisi ollut mahdollista toteuttaa hankinta tavanomaisella julkisella tarjouspyynnöllä, mikäli se olisi ryhtynyt toimeen riittävän ajoissa. Hankintalain suorahankintasäännöksen tarkoittamaksi äärimmäiseksi kiireeksi ei voida katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Kalustehankintoja ei ylipäänsä lähtökohtaisesti voi pitää sellaisena hankintana, joka ei voisi odottaa tavanomaisen julkisen hankintamenettelyn toteuttamista. Kyse ei siten ole ollut ehdottoman välttämättömästä hankinnasta, eikä myöskään äärimmäisestä kiireestä.

3. YHTEENVETO

Hankintayksikön tekemä suorahankintapäätös ei täytä hankintalain mukaisia edellytyksiä. Uusien kohteiden toiminnan aloittamista, tai sopimuksen päättymistä ei voida katsoa sillä tavalla ennalta arvaamattomaksi, että Hankintayksikkö voisi perustellusti vedota äärimmäiseen kiireeseen suorahankinnan tueksi. Hankintayksikkö olisi huolellisesti toimiessaan voinut ennakoida kalustehankintojen toteuttamisen jo hyvissä ajoin ennen kohteiden valmistumista. Kyseinen hankinta ei myöskään ole ehdottoman välttämätön siinä määrin, että kilpailutusta ei voitaisi toteuttaa. Hankintayksikön viivyttely hankinnan toteuttamisessa ei ole hyväksyttävä peruste suorahankinnalle.

Helsingissä 2.10.2024

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "H. Maulavirta".

Henna-Riikka Maulavirta
OTM, Legal Counsel
Berner Oy

LIITTEET

Liite 1 Suorahankintailmoitus 18.9.2024